

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 68

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Beiarn

Emne BÅLBRENNING PÅ VISSSE DAGER
I ÅRET

Bygdelag: Salten

Oppskr. av: Kristian Sandvik

Gard: Sandvik

(adresse): Ytre Beiarn

G.nr. 8

Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Namn.

1. Beiardialekten har navnet bål, men da det vanlig er på en håg er denne betegnelse kanskje mest brukt.
2. Samme navn hvor bålet er.
3. Det er det samme. Et sers lite bål f.eks. å koke ute kalles varme.

Tida.

4. Husker ikke om noe bålbrekking i julen. Har ikke hørt av eldre folk at man gjorde dette.
5. Har heller ikke hørt om julelog.
6. Har heller ikke sett eller hørt om påskebål.
7. Har ikke hørt om bål påskemorgen eller for å se solen danse.
8. Her brente man bål jonsokaften-om kvelden men hverken pinseaften, syltesokkvelden eller olsok-kvelden
9. Bålbrekkingen var vanlig kun sankthansaften-kveld.
10. Å gjøre opp varme for kreaturene var ikke almindelig
11. Da slike bål ikke var almindelige kunde de ikke sies å kolidere.
12. Litt før midnat blev bålet tendt.
13. Til det blev nedbrent 1-3 timer mitt på natten.

Staden.

14. I de eldste tider brente de bål omtrent på hver gård men er nu forandret således at det er større

del av bygda som samler seg om en felles sankthans
håg som man sier her. Det blev likesom mere moro å
mere folk både under kaffekokingen å lekere etter
på.

15. I almindelighet var det på samme plassen.

16. I de eldste tider på hver gård men for flere gårder
i åag.

17. Denne buelden er mer trolig skjønt jeg ikke har
set det som vern mot udyr å fluer.

Dei som steller med bålet å tenner det.

18. Det var helst nykonfirmerte gutter under ledelse
av en eldre ungdom som samlet sammen til bålet.

19. Gjenter å gifte kvinner fik sikkert være med men ar
beidet var av den art at de omtrent aldrig deltok.
Det var jo mest tørved å einer som var brukt å man
resikerte å bli temmelig sliten både på klær og
kropp.

20. Når det bærer sålangt at det blir å brenne bålet
er alle med fra barn til oldinger. Er sikkert den
samling ialfall i Beiarn hvor omtrent alle som er
såpas til helse deltar. Det er også den gjeveste
festen som holdes om året.

21. Når det passer slik med ungdomshuset at det er nær
kan man holde selve festen i hus men det almindeli
ge er under åpen himmel.

22. Her er ikke hverken sagbruks eller fabrikkarbeidere
hvorledes de ordnet seg vet jeg ikke.

Korleis dei bygde bålet.

23. Man kan vel si at formen tilslutt blev som et
rundt telt med steinlegging omkring når det var
ferdig.

24. Hadde man eller fik tak i gamle tjæretønner eller
gamle båter blev disse brukt i mitten av bålet
å dro sammem tørved å einer å la opp til det blev
ca 3 å 4 meter høgt å det skulde ikke så lite til

når de minste sankthanshauger var fra 3 til 10 meter i tvermål. Når man kom til enhøide av ca 4 meter fandt man 4 a 5 stranger som reistes utenpå å i toppen blev surret sammen med helst jerntråd stod haugen støtt å ikke deiset til siden utover Tilslutt dro man avhugne friske lauvtrær som blev kastet opp i varmen for å få mere røk å for at ikke knistregnet skulde bli for sterkt. Likeledes noetorv for likesom å holde ilden litt i ave. Om 9 slags lauvved har jeg ikke hørt.

25. Her var ikke laget noe slags trollmann eller kjerring som skulde brendes på bålet. Men deimot tildels en utkledt kjerring som gjorde å holdt mye spektakkel.

Korleis dei fekk bål vyrke.

26. Det eneste kjøpte var båter men de fikk dem helst gratis.

27. Alle skulde jo gi sitt men det blev no helst han som otte skogen som la brende til. Kaffe å mat hadde alle husstand med så det kunde gå nesten like mye ved som til selve sankthanshaugen. Vanlig holdt man på til i 4 -6 tiden om morgenen.

28. De spurte om lov av grunneieren. Ja gamle ting som lå å slang kunde brukes men også da blev det spurt om lov.

29. Hadde intet navn på dette.

30. Tradisjonen er som ovenfor nevnt å stjele forekom ikke.

Korleis bålet skulde være.

31. Sankthanshåggjein var vanlig likestore men minsket etterhvert når der blev rensket opp å fritt for materiale som nu tildels må kjøres fra andre kanter eller herute i fjorden tas fra fjæra av rekved Nu er der vanlig et stort bål på Høgforslettmoen å et ute på tarnes de største å et herute på nord

landshaugen eller på heia.Stedet blev valgt slik at resikoen for skog eller lyngbrand var minst mulig.

32.Det var ingen kapping om å ha det største bålet.

33.Bålet skulde brende med forholdsvis klar flamme i førstningen for så å gå over til-

34.Å røikje mest mulig ved å kaste lauvtrær torv og lignende på bålet.Man hindret det å brende så snart ut.

35.Helst ikke sprute gnister for det var vanskelig å få slukket.

Kva bålet skulde tjene til.

36.I eldre tider trodde man absolutt på ildens virkning for å drive de onde makter å alslags trolldom bort er det mest trolig at det var hensikten uten at jeg har greiet å få dette helt stadfestet av eldre.

37.Det var vel også tenkt til beskyttelse for kreaturene .

38.Man kastet ikke brander på hverandre om man tildels kanskje hadde lyst til det.

39.Noe varsel om dette kan jeg ikke minnes å ha hørt.

Sjølve festen ved bålet.

40.Sankthans høgjen var navnet på det hele.

41.Jeg tror alle var med kan ikke minnes annet.

42.Heile natten til solen stod opp om morgenen å vel så det.

43.Kaffekjelen,malt kaffe,melk å mat til hver husstand Gutterne hadde også brendevin med tildels å det blev igrunnen jentene som sørget for kaffe og mat.kaker lefser å mye annet godt.

44.På en noenlunde flat hard plass tett ved bålet blev det danset natten lang å enkelte andre leker så de eldre kunne være med en å annen gang.Men de sat helst å to seg kaffe eller dram å pratet om fester

i tidligere tider om moro å skøy som alltid kommer frem i slike lag. Et munns spill kunde være hele mu sikken i eldre tider men alt gikk knirkefritt. Høisommer å ungdom i blomst med sine foreldre og mindre søskend Det er nesten vemodig å tenke på alt dette .Vet ikke men tror at festen på sankthanshåggjen var toppen av all naturlig å sund moro. Noen sammenlikning har jeg ikke. Hvis det var regn å styggvær bar det til en lå ve å danset eller i et ungdomshus. Husker engang man tydde inn i en høilade, gulvet av kløvne bord som var runde oppå men det gikk bare bra å takten blev holdt Ingen rauset over heller, så mye kan hende.

45. Egentlig fik de ikke hoppe gjennom bålet.
46. Hoppe eller springe gjennom røken blev ofte gjort.
47. Husker ikke at man tok med kol fra bålet
48. Vet ikke noen serskilte skikker under bålbrenningen.

Skikken idag.

49. Tror helst folk fester for mittsommeren å tror at festen å bålet gir de beste voner for året.
50. Skikken har holdt seg likt kanskje i hundrede år å har snarere auka.
51. Der finnes ikke noen fest som slik er allemannseie Den støtter alt det gode i mennesket å drar ikke til en bestemt utenforstående ting som desverre alle andre fester gjør.